

Jacek Wierzbicki, *Wielka kolonizacja. Społeczności kultury pucharów lejkowatych w dorzeczu środkowej Warty: koniec V–poł. III tys. BC.*

Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Oddział w Poznaniu, Biblioteka Wielkopolskich Sprawozdań Archeologicznych t. VI, Poznań 2013, ISBN 978-83-931388-4-5, 373 stron.

Spis treści:

I. Wprowadzenie	7
I.1. Wstęp	7
I.2. Cel, zakres i układ pracy	7
I.3. Dzieje badań nad kulturą pucharów lejkowatych w strefie pojezierzy wielkopolskich	15
I.3.1. Rozpoznanie zjawiska (ok. 1882–1936)	16
I.3.2. Pierwsze syntezy (1936–1952)	17
I.3.3. Rozbudowa podziałów czasowych i przestrzennych (1952–1979)	19
I.3.4. Czas podsumowań i przewartościowań (1979–1989/1994)	22
I.3.5. KPL kulturą „południową”? (1989/1994–2004)	26
I.3.6. KPL kulturą „zachodnią” czy „północno-zachodnią”? (2004–?)	33
I.3.7. W oczekiwaniu na kompromis	39
II. Taksonomia i chronologia kultury pucharów lejkowatych w środkowym dorzeczu Warty	41
II.1. Podstawy źródłowe	41
II.1.1. Źródła nieruchome	41
II.1.2. Technologia ceramiki	47
II.1.3. Stylistyka ceramiki	62
II.1.4. Elementy krzemieniarstwa i kamieniarstwa	99
II.1.5. Materiały botaniczne i osteologiczne	107
II.2. Periodyzacja konwencjonalna	108
II.2.1. Etap wczesny	109
II.2.2. Etap wczesnoklasycyzy	115
II.2.3. Etap późnoklasycyzy	129
II.2.4. Etap schyłkowy	145
II.3. Chronometria radiowęglowa	148
II.3.1. Wykaz dat ¹⁴ C	149
II.3.2. Ocena wiarygodności i krytyka wartości źródeł	153
II.4. Zarys periodyzacji esencjalnej	156
III. Przyrodniczo-kulturowe aspekty osadnictwa środkowowielkopolskiej kultury pucharów lejkowatych	158
III.1. Prolog kolonizacji agrarnej — osadnictwo społeczności kultur wstęgowych	158
III.2. Kontekst geomorfologiczny	164
III.3. Pokrywa glebowa	171
III.4. Wody	180
III.5. Roślinność pierwotna i potencjalna	181
III.6. Geografia osadnictwa kultury pucharów lejkowatych w zlewni środkowej Warty	187
III.6.1. Antroporegion środkowej Wielkopolski i jego zróżnicowanie na antropomezoregiony	189
III.6.2. Charakterystyka wybranych mikroregionów próbnych	194
III.6.3. Główne cechy osadnictwa społeczności kultury pucharów lejkowatych	203
IV. Dokumentacja życia codziennego ludności kultury pucharów lejkowatych — osady i ich składniki	209
IV.1. Podział stanowisk osadowych i ich charakterystyka	209
IV.2. Organizacja wewnętrzna osad	213
IV.3. Części składowe osad: budowle mieszkalne i gospodarcze	219

IV.3.1. Naziemne budowle mieszkalne	222
IV.3.2. Budowle mieszkalne wziemne.....	224
IV.3.3. Piwniczki magazynowo-zasobowe.....	225
IV.3.4. Półziemianki gospodarczo-warsztatowe	226
IV.3.5. Inne obiekty gospodarczo-produkcyjne	227
IV.3.6. Elementy infrastruktury osad: studnie i piece.....	228
V. Życie okazjonalne społeczności kultury pucharów lejkowatych — elementy religii, kultu i magii.....	231
V.1. Znaki i ich symbolika w zdobnictwie naczyń.....	231
V.2. Cmentarzyska.....	233
V.3. Depozyty bagienne i skarby	237
V.4. Praktyki kanibalistyczne	242
V.5. Zwierzęce depozyty kostne.....	243
VI. Podstawy gospodarcze społeczności okresu „wielkiej kolonizacji”	245
VI.1. Przemiany szaty roślinnej w efekcie antropopresji wywieranej przez ludność kultury pucharów lejkowatych	245
VI.2. Rolnictwo	250
VI.3. Wykorzystanie roślin dzikorosnących.....	256
VI.4. Chów i konsumpcja zwierząt domowych.....	258
VI.5. Łowiectwo i rybołówstwo	265
VII. Społeczności kultury pucharów lejkowatych i ich rola w zasiedleniu centralnej części strefy wielkodolinnej Niżu Środkowoeuropejskiego	267
VII.1. Innowacyjność pucharowego systemu adaptacyjno-gospodarczego doby „wielkiej kolonizacji”	268
VII.2. Społeczności pucharowe w dobie rozwoju (ok. 4100/4000–3450/3400 BC)	275
VII.3. Przełom — narodziny nowych idei (ok. 3450/3400 BC)	282
VII.4. Przekształcenia i zanik kultury pucharów lejkowatych (ok. 3450/3400–2600/2500 BC)	290
Zakończenie.....	299
Katalogi.....	301
Bibliografia	303
Summary	331